

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83264,Kozlowski-Stefan-Karol.html>
2022-10-05, 02:06

Kozłowski Stefan Karol

KOZŁOWSKI Stefan Karol (5 I 1928, Lwów – 17 IX 2007, Krynica), geolog złożowy, sozolog, działacz na rzecz ochrony przyrody i ekorozwoju, ekspert związkowy i polityk (minister w rządzie J. Olszewskiego, poseł na Sejm). Syn Tomasza, ziemianina, legionisty i posła na sejm II RP, i Jadwigi z domu Przystępskiej, brat Krzysztofa, dziennikarza i ministra w rządzie T. Mazowieckiego; bratanek Leona, archeologa i premiera w okresie międzywojennym. Z czworga dzieci K. Kuba Tomasz jest znawcą dziejów Kresów.

Z uwagi na ziemiańskie pochodzenie K. miał wiele trudności w czasach PRL, co wywarło wpływ na wybór podejmowanych zajęć, a zwłaszcza wieloletnie prace na stanowisku dokumentalisty geologicznego. Szkołę powszechną ukończył w Szreniawie w Miechowskiem. W czasie okupacji niemieckiej uczęszczał na komplety. Maturę uzyskał w 1946 w Miechowie, po czym w 1946–52 studiował geologię w Akad. Górniczej (AGH) w Krakowie, gdzie w 1952 uzyskał dyplom magistra inżyniera geologa. Jednocześnie w 1950–52 uzupełniał wiedzę przyrodniczą na UJ. W 1948–51 był asystentem prof. W. Goetla w Katedrze Geologii Akad. Górniczej (AGH). Miało to wpływ na zainteresowanie K. zagadnieniami złóż kopalin oraz sprawami ochrony przyrody nieożywionej. W związku z tym był w stałym kontakcie z czołowymi przedstawicielami ruchu ochrony przyrody, a zwłaszcza z profesorami W. Szaferem i S. Małkowskim. W latach późniejszych stał się kontynuatorem idei W. Goetla na polu ochrony przyrody i środowiska przyrodniczego; pod kierownictwem Goetla w 1961 obronił doktorat na AGH na podstawie rozprawy *Pozycja stratygraficzna i tektoniczna wulkanizmu permskiego w centralnej części niecki śródsudeckiej*.

K. był głównie geologiem złożowym, łączył prace dokumentacyjne ze studiami teoretycznymi, wśród których

zagadnienia kopalnego wulkanizmu początkowo stanowiły ideę przewodnią. Z braku możliwości pracy na macierzystej uczelni, od 1951 pracował w przedsiębiorstwach geologiczno-dokumentacyjnych w Krakowie, a następnie (od 1963) w Inst. Geologicznym (później Państwowym Inst. Geologicznym) w Warszawie. W ostatnim okresie, także po przejściu na emeryturę, związał się z kilkoma uczelniami, w tym. z KUL, gdzie kierował Katedrą Ochrony Środowiska (1992–2002). Wiele publikował i stał się autorytetem w zagadnieniach geologiczno-złożowych oraz w sprawach ochrony środowiska.

Pracę zawodową poza macierzystą uczelnią rozpoczął w 1951 w Biurze Projektów Przemysłu Cementowego, Wapienniczego i Gipsowego w Krakowie. Zajmował się ustalaniem miejsc do eksploatacji wapieni jako topnika na potrzeby Nowej Huty oraz rozpoznaniem marmurów do okładzin w warszawskim Pałacu Kultury i Nauki. Od 1953 był zatrudniony w Przedsiębiorstwie Geologicznym Surowców Skalnych w Krakowie. W tym czasie wyniki rozpoznania drukował głównie w czasopiśmie „Cement Wapno Gips”, a w tym: *Poszukiwania geologiczne nowych baz surowca cementowego w Polsce południowo-wschodniej* (1959), *Perspektywy rozbudowy bazy surowcowej wapieni dewońskich w Górach Świętokrzyskich* (1962). Studia terenowe K. objęły wówczas obszary Roztocza, Gór Świętokrzyskich, Pienin i Sudetów wraz z ich przedpołem. Kończącym etapem pracy w ostatnim z tych przedsiębiorstw był udział K. w pracach Polskiej Ekspedycji Geologicznej w Mongolii, gdzie wykonywał wraz z zespołem mapę dokumentującą wychodnie odkrytych kopalni.

W 1963 K. objął kierownictwo Zakładu Złóż Surowców Skalnych Inst. Geologicznego Centralnego Urzędu Geologicznego w Warszawie (do 1983, kiedy został usunięty z tego stanowiska za postulaty racjonalnej gospodarki surowcami, wyrażane m.in. w książce *Przyrodnicze uwarunkowania gospodarki przestrzennej kraju*). W tym 20-leciu kierowany przez K. Zakład stał się czołową placówką rozpoznawania kopalni. Ogłoszona w 1971 monografia autorstwa K. i innych pracowników Inst. Geologicznego *Surowce mineralne województwa świętokrzyskiego* jest

przykładem wszechstronności studiów, także dla innych regionów kraju. Wszystkie tego typu opracowania podejmowały sprawy racjonalnej gospodarki zasobami, w tym potrzebę otoczenia opieką prawną obiektów godnych zachowania.

W czasie pracy w Instytucie K. przeprowadził m.in. studia nad paleozoicznym (permskim) wulkanizmem sudeckim; sugerował m.in. możliwość istnienia europejskiej prowincji diamentowej w występujących kimberlitach. W tym kręgu problemowym znajduje się też rozprawa *Badanie geologiczne nad rozwojem plutonizmu i wulkanizmu na obszarze gór Chasagtu w Zachodniej Mongolii* (1969), stanowiąca podstawę uzyskanej w 1969 w AGH habilitacji.

Ogłoszone pod kierownictwem K. w 1969–70 opracowania bazy surowcowej kopalin obejmowały województwa: kieleckie, lubelskie, olsztyńskie, suwalskie, gorzowskie i lubuskie. Na ogół zawierały one także mapy geologiczne w różnych skalach. W formie syntetycznej wcześniejsze ustalenia zostały ujęte w książce *Surowce skalne Polski* (1975, 1986).

Od początku swej działalności dokumentacyjnej K. podejmował zagadnienia prawnej ochrony obiektów o szczególnej wartości przyrodniczej, co dokumentował artykułami drukowanymi m.in. w „Chrońmy Przyrodę Ojczystą” oraz „Ochronie Przyrody” (np. artykuł K., Z. Rubinowskiego i Z. Wójcika *Rezerwat geologiczny na Kadzielni w Kielcach*, 1965). Inspirowany przez prof. Goetla wcześniej włączył się w nurt kompleksowego traktowania zagadnień racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska w ramach nowej dyscypliny zwanej sozologią (później znanej pod nazwą innego kierunku badawczego – ekologii). Od 1973 współpracował z profesorami W. Brzezińskim i Z. Wierzbickim. W 1979 przedstawili razem raport o zagrożeniach zdrowia ludzkiego spowodowanych rabunkową gospodarką. Jeszcze w 1980 K. otrzymał nagrodę Sekretarza Naukowego PAN za studium *Wartości środowiska przyrodniczego dorzecza Pilicy i zagadnienia jej ochrony*, ale już wtedy był postrzegany przez władze jako opozycjonista. Niebawem stał się ekspertem „Solidarności”, choć nie był

represjonowany w stanie wojennym.

Przewodniczył m.in. Komitetowi Inżynierii Środowiska PAN (1982–83), przyczyniając się do zahamowania budowy obiektów przemysłowych szkodliwych dla środowiska (m.in. fabryki tlenku glinu pod Kielcami). Problematyce z tego zakresu poświęcił m.in. książkę *Gospodarka a środowisko przyrodnicze* (1991), *Rio – początek ery ekologicznej. Szczyt Ziemi* (1993) i in. Później, w związku z pracą nauczycielską na KUL i innych uczelniach, ogłosił studia o szerokim aspekcie metodologicznym: *W drodze do ekorozwoju* (1997), *Ekologiczne podstawy przyszłości świata i Polski* (1998), *Ekorozwój – wyzwanie XXI wieku* (2000 i 2001), *Ochrona środowiska: Unia Europejska – Polska* (2003), *Przyszłość ekorozwoju* (2005, 2007). Dotyczyły tego także opracowania kartograficzne, w tym: *Mapa ekologiczna w układzie województwa warszawskiego 1:100 000* (1995), *Mapy ekologiczne w układzie województw w skali 1:100 000 a potrzeby planowania gospodarczego* (1995) i wiele innych. Dorobek publikacyjny K. przekracza 400 pozycji. Rozproszeniu uległy opracowania dokumentacyjne, tylko częściowo zachowane w Archiwum Państwowego Inst. Geologicznego.

K. był m.in. członkiem honorowym Polskiego Tow. Geologicznego. Ponadto kierował Komitetem Naukowym PAN „Człowiek i Środowisko” (od 1991); zasiadał w Radzie Ekologicznej przy Prezydencie RP (1992–95), Radzie Naukowej Zielonych Płuc Polski (od 1993), Komisji Nauk Stosowanych Komitetu Badań Naukowych (1992–94) i in.

Był kawalerem Krzyża Komandorskiego Orderu Odrodzenia Polski (1990). W 2011 na KUL ogłoszono pracę zbiorową *W trosce o Ziemię. Książka ku czci Profesora Stefana Kozłowskiego*.

SBTP (L. Łachuta).

Kto jest kim w Polsce. Informator biograficzny, wyd. 3, Warszawa 1993; S. Kozłowski, *Moje życie*, [w:] *W trosce o Ziemię. Księga ku czci Profesora Stefana Kozłowskiego*, Lublin 2001, *Współcześni uczeni polscy. Słownik biograficzny*,

Warszawa 1999.

Zbigniew Wójcik

[Poprzedni](#)
[Następny](#)